

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De benedictione in sine Missæ, & Euangelio S. Ioannis. XII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

ce, *Ite missa est.* quod quidam docuere. let, & debet, *Ite missa est*; quia populum alloquitur: sed in cornu Epistolæ, & sine genuflexione.

De benedictione in fine Missæ, & Euangelio sancti Ioannis. XII.

DICTO *Ite missa est*, vel, *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans iunctis manibus super eo, & capite inclinato, dicit secreto, ¹ Placeat tibi sancta Trinitas, &c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positus, ipsum in medio ² osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud, elcuat ad cælum oculos & manus, quas extendit, & iungit, caputq; Cruci inclinans, dicit voce intelligibili, ³ Benedicat vos omnipotens Deus, & iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum à sinistro latere ad dextrum, extensa manu dextra, iunctisq; digitis, & manu sinistra infra pectus posita, ⁴ semel benedicit populo, dicens, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. R. Amen. & ⁵ circulum perficiens accedit ad cornu Euangelij, ubi dicto, Dominus vobiscum, & R. Et cum spiritu tuo, pollice dextro signans primum signo crucis Altare seu librum in principio Euangelij, deinde frontem, os, & pectus, dicit, Initium sancti Euangelij secundum Ioannem, vel, *Sequentia sancti Euangelij*, ut dictum est in Rubricis generalibus, & R. Gloria tibi Domine, iunctis manibus legit Euangelium, In principio, vel aliud, ut conuenit. Cum dicit, ⁶ Et verbum caro factum est, genuflectit versus cornu Euangelij, & surgens prosequitur ut prius: quo finito, minister stans à parte Epistolæ respondet, Deo gratias.

¹ Placeat tibi sancta Trinitas.] Hanc Orationem habet *Microl. cap. 22.* sed post datam benedictionem populo; qui ritus à *Durando cap. 59.* tamquam adhuc vsitatus commendatur. Sed noua Oratione decet prius petere à Deo efficaciam proximæ futuræ benedictionis; quod nos facimus.

² Osculatur.] Habet *Microl. c. 22.* osculum Altaris, sed ante *Placeat; Durando* verò *cap. 59.* finito *Placeat.* Missa enim incipit ab osculo Altaris, & finire debet cum eodem osculo.

Decies igitur in Missa Sacerdos osculatur Altare, si pacem dat astan-

tibus; alioquin nouies. Quis non videat in hoc numero mysterium?

Item iungit manus super Altare septies, ut benè numeranti patet: & eleuat oculos in cælum nouies, inclusa benedictione ad populum, de qua mox dicemus.

³ Benedicat vos omnipotens Deus, &c.] Indicat *Liturgia citata S. Petri* hanc benedictionem. de eadem *Amalar. lib. 3. cap. 36.* videtur loqui, sed verè de Oratione post Communionem loquitur ille, quam collocat ante verbum *Ite missa est*; & sequenti capite vocat vltiorem vltimam benedictionem

ditionem eam Orationem, quæ in Quadragesima dicitur super populum humiliatum Deo. *Microlog.* autem cap. 22. apertè de hac benedictione populi enarrat, citato sancto Hieronymo ad Rusticum Narbonen. Episcopum, qui de Romana consuetudine testatur, quòd Sacerdos benedicat populo. vide citatos *Can. hac de re supra* 1. part. tit. 13. num. 2. pag. 46. Docet *Innoc. III. lib. 6. cap. 14.* per verbum oris & signum Crucis hanc fieri, tum in nomine Trinitatis. Tradit *Isid. lib. 2. de Eccles. Offic. cap. 17.* originem habere à Moysè *Num. 6. Sic benedices populum meum, & benedicam illos: Benedicat te Dominus, &c.* ubi trina est à Trinitate periodus benedictionis. Eleuatio denique manuum ad benedicendum habetur *Ecclesiastici 50. ex Iansenio ibidem, & à Christo ascendente, Luc. ult.*

y *Semel.*] Vnicum producit signum Crucis, semelque benedicitur, ad differentiam Episcopi, qui ter benedicat. Quòd si ante se & à tergo circumstantes habeat, puta Clerum in Choro, seu Moniales, & populum ante Altare; nihilominus tamen semel tantum benedicere debet, manu conuersa ad eos qui sunt ante Altare, intentione directa ad omnes. idemque fiat infra, quando Prælatus est in medio Cappellæ, vt tantum astantes à latere Euangelij actu benedicat.

Sacerdos igitur, qui inuitauit populum ad benedicendum Deo ijs verbis, *Benedicamus Domino*, vel certè prouocauit astantes ad agendas Deo gratias (quæ verba semper dicuntur nomine populi) optat, & precatur à Deo eidem populo benedici. Communis autem laicorum vsus est, vt ad hanc benedictionem manu sibi pingant Crucem à

fronte ad pectus: quod laudatur à *Durando lib. 5. cap. 2.* & placet (quidquid alij dicant) vt initio & in fine Missæ eluceat signum Crucis, quod in omni negotio est opportunum, ex *Cyrillo Ierosolymitano Catech. 4.*

z *Circulum perficiens.*] Eo namque modo breuiori via transit ad illud cornu, in quo legitur vltimum Euangelium; quod legitur iisdem ritibus quibus primum Euangelium post Epistolam, osculo excepto in fine; tum verò etiam omnes circumstantes integrè benedicat hoc circulo.

a *Et Verbum caro factum est, genuflectit.*] Tum vt adoret Incarnationis mysterium; tum vt exemplo Filij Dei humiliet semetipsum. Vide supra tit. 13. pag. 46.

Si libro non vtatur Sacerdos, neque folio, in quo scriptum sit Euangelium sancti Ioannis, signet Altare: quod vsitatum fuisse apud eos qui hoc Euangelium in fine Missæ volebant legere, scribit *Durand. lib. 4. cap. 24.* Quòd si vtatur libro, aut folio, signet in eo initium Euangelij, & eo casu (præsertim si Euangelium est aliud à communi) Minister deferat librum cum cussino ad cornu Euangelij, dum Celebrans dicit, *Placeat*, eo planè modo quo dictum est de primo Euangelio. Dicitur in fine *Deo gratias*, vt actione gratiarum tamquam sigillo Liturgia sit obsignata, & ad differentiam primi Euangelij, quod prædicationem Christi significat, vltimum autem Apostolorum prædicationem, ex *Ruiz in suo Cerimoniali.*

Non osculatur Sacerdos Euangelium, sicuti nec antè petit benedictionem, nec aliam solemnitatem adhibet: vnde etiam in Missa solemnè secretò legitur, quod adnotauit *Petrus Lopez* de

de *Ritu Missæ*, & rectè. Si vsus est libro, eum claudit manu dextra, ita ut pars aperta libri respiciat cornu Euangelij, non Calicem. Nullum autem est mysterium in libro clauso; sed attenditur tantùm decentior gestus claudentis dextræ, tam in hoc loco quàm in superiori, ante benedictionem.

2 *Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris: deinde accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium sancti Ioannis.*

Quando nempe Altare est ad Orientem versus populum. de quo *suprà tit. 5. num. 3.*

3 *Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicae, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in prouincia, ciuitate, vel diœcesi sua existente, Celebrans dicto Placeat tibi sancta Trinitas, &c. dicit, Benedicat vos omnipotens Deus, & conuertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, & Legatum, vel alium ex supradictis Prælati, capite inclinato quasi licentiam benedicendi petens prosequitur, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, benedicens astantes à parte ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, extra eorum prouinciam, ciuitatem, vel diœcesim constitutis, eis absque alio respectu, ut ceteris qui intersunt, more consueto benedicit.*

b *Et Legato.*] Et pro vel, ut in hac eadem Rubrica, Archiepiscopo & Episcopo, id est, vel Episcopo.

c *Quasi licentiam.*] Notat *Microl. c. 21.* ex Leone, & Gelasio, qui Sacerdotibus benedictionem Episcopo præ-

sente interdicit. vult autè *cap. 22.* inclinari Sacerdotem cū populo versus Episcopum, pro vltima benedictione. Regula ergo sit, Confessio, osculum Euangelij, & benedictio, se inuicem consequuntur, respectu Prælatorum.

4 *Si autem celebravit pro Defunctis, dicto Placeat tibi sancta Trinitas, ut supra, & osculato Altari accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium S. Ioannis, a prætermissa benedictione, que in Missis Defunctorum non datur.*

d *Prætermissa benedictione.*] Ita *Durand. lib. 4. cap. 51.* quia solemnitatem habet benedictio.

5 *Finito Euangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale & legato Sedis Apostolicae, vel Patriarcha, Archiepiscopo,*
Z &

& Episcopo, conuertit se ad illum coram quo ex prædictis celebravit, & facit reuerentiam conuenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reuerentiam prætermittit.

e *Facit reuerentiam.*] Vult Durandus lib. 4. cap. 59. vt exutus vestibus Sacerdotalibus adeat Episcopum, & genuflexus manum eius osculetur; sed ratione vestium, quas adhuc habet, soli Papæ, & non alijs, genuflectit, neque manum osculetur. Minister quoque debitam facit reuerentiam.

6 Quibus omnibus absolutis, ^e extinguuntur per ministrum candelæ: interim Sacerdos ^b accipit sinistra Calicem, dextram ponens super Bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris; & ibi in medio vertens se ad illud, ^d caput inclinatur, vel, si in eo est Tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectit, & facta reuerentia, accipit birretum a ministro, caput cooperit, ac præcedente eodem ministro, eodem modo quo venerat, redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam, ⁱ Trium puerorum, & Canticum Benedicite. Si verò dimissurus sit paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Euangelio prædicto, ibidem ⁱ illis se exiit, & dicit Antiphonam, Trium puerorum, cum Cantico, & alijs Orationibus, vt suo loco ponuntur.

Hæc Rubrica habetur in recognito Missali, licet fuerit tantum edita in ultimo Missali Vaticano anni M. D. C. I. X. quam idem retinendam esse omnino, decrevit sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1627.

f *Extinguuntur candelæ.*] Primò in cornu Euangelij, deinde in cornu Epistolæ, vt statim minister possit Missale accipere cum birreto Sacerdotis: sed neque tamen debent extinguui, antequam finitum fuerit totum vltimum Euangelium.

g *Accipit sinistra Calicem.*] Reuoluta super eum decenter anteriori parte veli.

h *Caput inclinatur.*] Hoc est apertum, sicuti initio Missæ in eodem loco veneratus est Altare & Crucem capite discooperto. eadem enim est ratio, & decet, vt vbi depofuit, ibi etiam reci-

piat birretum. Quòd autem hinc dicitur, & facta reuerentia, non aliam de nouo intellige, quam capitis inclinationem, seu genuflexionem, de qua proximè dictum fuit. neque enim duplex fit reuerentia, quod perperam nonnullus scripsit.

i *Trium puerorum, & Canticum.*] Debent dici etiam post Missam Defunctorum tum Hymnus trium puerorum, tum Psalmus, *Laudate Dominum in sanctis eius*, cum Antiphona, & ea duplicata, quando, vt supra dictum est, Antiphona *Ne reminiscaris* duplicatur; & Hymnus quidem dicitur, ex Concil. Toletano IV. c. 13. vbi hoc iubetur sub pœna excommunicationis, ex Radulpho Propos. 23. quæ tamen hodie non ligat; Psalmus autem, ex Microl. cap. 22. qui & addit Verfus sequentes, *Confiteantur*, &c. cum vnica

vnica Oratione, *Deus qui tribus*, &c. quam puto à Sacerdote recitari post celebrationem, eadem ratione qua eadem dicitur in Sabbatis Quatuor Temporum ante Sacerdotum consecrationem, ex *Rupert. lib. 3. cap. 10.* vt scilicet vincatur ab eis flamma vitiorum, & per fornacem illæsi transcant Sacerdotes memores sui muneris, & suæ consecrationis. In *Missali M. S. Vatican. Volum. 4743.* habetur hæc eadem Oratio cum altera, *Altiones. Radulph. loco cit.* duas legit.

Tertiam de S. Laurentio ego legi in *Missali M. S. Vatican. Volum. 3808. & 4771.* scriptis ante 360. annos. fortasse addita est, quia ille Romæ Patronus est, post SS. Apostolos Petrum & Paulum, Apostolorum suppar, ex *santo Maximo Serm. 1. de eodem S. Laurentio*; vel quia tanti Sacrificij inter Latinos fuit minister egregius S. Sixti Archidiaconus; vel quia concordat cum prima Oratione, ad impetrandam gratiam contra flammam vitiorum. Impressa legitur in *Missali edito Venetys 1499. & deinceps in alijs Missalibus*; non tamen tunc temporis vbi que recepta fuit, cum non legatur in *Sacerdotali Rom. edito 1567.*

7 In Missa solemnè Celebrans eadem voce & modo quo in Missis priuatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus: & dicto Euangelio secundum Ioannem, vel alio vt supra, ^m ministrante Subdiacono librum, si opus est, ⁿ discedit cum ministris ordine & modo quo venerat.

Ad Benedictionem Celebrantis, Ministri æqualiter distantes supra secundum gradum, Diaconus à dextris Subdiaconi, genuflectant versus Altare, eadem ratione, qua post Epistolam & ante Euangelium genuflexi benedictionem receperunt ab eodem Cele-

[*Illis se exuit.*] Ordine retrogrado quo se induit; nimirum prius Stulam exuat quam Manipulum; & quæ à principio osculatus est, nunc eadem exuendo se osculetur in medio, Stulam, Manipulum, & Amictum.

Neque omittat in Sacrificia debitam reuerentiam imagini, eodem modo quo ante Missam est dictum.

Lauet etiam manus, vt de quibusdam cum laude narrat *Durand. lib. 1. cap. 55.* non quod quidquam immundum ex ipso contactu Sacramenti contraxerit, sed vt potius suam commentoret indignitatem, qui se indicat tantis Sacramentis celebrandis indignum, iuxta illud *Luca 17. Cum hæc omnia feceritis, dicite, Serui inuiles sumus.*

Ablutionis autem aqua debet in locum mundum diffundi honestè, vt altitudo Sacramenti reuerentiùs honoretur, *Innocen. III. lib. 6. cap. 8.* vbi de ablutione manuum Episcopi scribit post sumptionem Eucharistiæ. Quo loco non possum non laudare Regulares illos, qui in Sacrificia duo manutergia distincta habere solent; alterum ad abstergendas Sacerdotum manus ante Missam, alterum post Missam.

brante, vt supra dictum est, nisi sint Canonici; & manu pingant sibi Crucem à fronte ad pectus, vt solent laici: nam quamuis post Epistolam, & ante Euangeliũ, ad Sacerdotis benedictionem id non faciãt, impediti à libro quem tunc manibus tenent; hoc loco

tamen se signare debent ob rationem allatam supra *num. 1.* Ceteri quoque inferiores ministri genuflexi manent vsque ad finem benedictionis.

in Ministrante Subdiacono libram.] Quem defert eo modo quo dictum est supra post Epistolam. Diaconus autem stat quasi medius inter Celebrantem & Subdiaconum, aliquantò post Celebrantem, ne impediatur à lectione. Ad, *Et Verbum caro factum*

est, vel quid simile, genuflectunt prædicti tres versus librum.

in Discedit cum Ministris.] Acolythis præeuntibus cum candelabris, procedunt cooperto capite Ministri, post debitam reuerentiam Altari factam, vt initio Missæ, vnus post alium manibus iunctis: in Sacristia verò, reuerentia facta imagini ab omnibus, & Celebranti à Ministris, deponunt omnes paramenta.

§ *Episcopus autem ter benedicit populo, etiam in Missis priuatis, vt in Pontificali & Cerimoniali habetur.*

Auctor Benedictionis Episcopalis in Missa fertur esse Martialis Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolatus, *Radulph. Propos. 23.* sed dabatur tantum ante Communionem. Solus autè Papa finita Missa eam dabat, *ex eodem Radulpho ibid.* abrogata verò est illa ante Communionem, & nunc *ex Innocentio III. lib. 6. cap. 14.* datur ab omnibus vltimo loco; nimirum

per verba, *Sit nomen Domini, &c.* *ex Durando cap. 59.* quo teste, *ibidem,* bis dabant aliqui Episcopi benedictionem solemnem, semel ante *Agnus Dei,* & iterum in fine Missæ; quos ille ipse monuit, ne in fine benedicerent. Ritus autem & modus benedictionis huius Episcopalis habetur fuscè in *Cerimon. Episcop. lib. 1. cap. 25.* non amplius in Pontificali.

De his quæ omittuntur in Missa pro Defunctis. XIII.

1 **I**N Missa pro Defunctis ante confessionē non dicitur Psalmus, *Iudica me Deus:* sed pronuntiata Antiphona, *Introibo ad Altare Dei,* & responso à ministro, *Ad Deum qui letificat,* &c. dicitur *Ÿ. Adiutorium nostrum,* & Confessio, cum reliquis vt supra. Cùm Celebrans ad Altare incipit Introitum, & non signat se, sed manu dextra extensa, facit signum Crucis super librum, quasi aliquem benedicens. Non dicitur Gloria Patri, sed post Psalmum repetitur, *Requiem eternam. nec dicitur Gloria in excelsis, nec Alleluia, nec Iube Domine benedicere, nec Dominus sit in corde meo, nec osculatur librum in fine.* Non dicitur Credo, non benedicitur aqua in Calicem fundenda, dicitur tamen Oratio, *Deus qui humana substantia, &c.* Cùm lauat manus, in fine Psalmi, *Lauabo inter innocentes,* non dicitur Gloria Patri. Ad *Agnus Dei* non dicitur, *Miserere nobis,* cuius loco dicitur, *Dona eis requiem, nec tertio, Dona nobis pacem,* cuius loco dicitur, *Dona eis requiem sempiternam, neque percutitur pectus. Non dicitur prima Oratio*